

was hij „omgord met een linnen lijfrok”. Dit zou dan een priesterlijk gewaad zijn. Door dit te dragen zou hij zich als Aäronietisch priester hebben aangesteld. We betwijfelen echter of „linnen lijfrok” beslist een priesterlijk gewaad moet aanduiden. In het hoofdstuk over de priesterkleding, Ex. 28, wordt wel de lijfrok, de ephod, genoemd, doch niet een linnen ephod. Wel linnen „broeken”. De combinatie linnen lijfrok komt trouwens maar zelden voor. Behalve in het onderhavige geval (gelijkluidende plaats: 1 Kron. 15:27) slechts tweemaal. In de eerste plaats wordt van den jongen Samuël gezegd, dat hij zulk een kleedingsstuk draagt. (1 Sam. 2:18.) Dit is een ongeschikte plaats om te bewijzen, dat het een priesterlijk kleed was, aangezien Samuël wel niet uit priesterlijken stam en stand geboortig was. In de tweede plaats komt de uitdrukking linnen lijfrok voor in 1 Sam. 22:18. Hier betreft het wel priesters, de vijf-entachtig, die Doeg doodde. Wanneer echter gezegd wordt „mannen, die den linnen lijfrok droegen”, dan behoeft dat niet te betekenen, dat ze priesters waren. Dat weet de lezer wel. Het kan er ook evengoed aan toegevoegd zijn om op hun weerloosheid de aandacht te vestigen. De linnen ephod is het gewaad van den eenvoud, der pretentieloosheid. Zoo ook droeg David het, getuige zijn gesprek met Michal na de opvoering van de ark.

Wat van offeren gezegd is, dat elk het mocht doen, geldt nog sterker van zegenen. Ook Jozua, om één voorbeeld te noemen, heeft het volk gezegend. (Jez. 22:6.) Nog minder kan het feit, dat koningen voor het volk gebeden hebben, bewijzen dat ze zich priesterlijke rechten aanmaten. Het officiële priesterschap heeft niet alle particuliere uitingen van godsvrucht verdrongen!

Sterker schijnt het bewijs, dat David zijn zonen wijdde tot priesters. Het gaat o.i. niet aan, gelijk de statenvertalers doen, het woord kohen hier te nemen in den zin van prins, ook al geeft 1 Kron. 18:17, de zonen van David waren de eersten aan de hand des konings, daar aanleiding toe. Het beroep op Gen. 41:45 gaat niet op. Waarom zou Potifera geen priester geweest kunnen zijn? Evenmin het beroep op II Sam. 20:26, al bevremdt het ook ons, dat we hier een Jariet, dus iemand uit den stam van Manasse (cf. Num. 32:41) n.l. Ira als priester ontmoeten. Onmiddellijk daarvoor is het woord kohen nog aanduiding voor de legitieme priesters. We moeten het feit aanvaarden, dat tot tweemaal toe personen, die niet uit den stam van Levi zijn, als priesters genoemd worden, n.l. Ira en de zonen van David. Misschien was ook Zabud zulk een priester. Dat echter Davids zonen vervangen werden door Ira (men vergel. II Sam. 8:16—18 met 20:23—26) pleit niet voor de meening, dat David zijn zonen tot priesters aanstelde om daarmee recht te doen gelden op het legitieme priesterschap. Veeleer zien we hier een bewijs van nog nalevend vóór-Aäronietisch priesterschap (Ex. 19:22, 24) dat verdween bij de ordening des rijks en bij het gereed komen van den tempel te Jeruzalem.

Voorts achten we het feit dat de koning, blijkens II Kon. 11:14, een bijzondere plaats had in den tempel eer een koninklijk voorrecht, dan een priesterlijk recht te zijn.

Dat vervolgens de priesters worden genoemd in de lijsten der Koninklijke ambtenaren laat zich verklaren uit het feit, dat het priesterschap is ingesteld voor het volk als geheel. Staatskundige en godsdienstige gemeenschap vallen in Israël samen. De tempeldienst, dien de priesters moesten verrichten, is niet voor hen, die „aan godsdienst doen” maar voor het volk als volk. Dat komt overeen met de toestanden bij andere oude oosterse volken. Een volk heeft een religie en omdat men tot het volk behoort, hangt men ook de volksreligie aan. („Ketterij” is zeer zeldzaam in de antieke wereld.) Vloet hier echter voor de andere volken uit voort, dat de priesters staatsambtenaren, dat is naar het antieke staatsbegrip koninklijke ambtenaren, zijn, dát is in Israël niet het geval. In de theocratie staan koning en priester naast elkaar als bekleed met door God ingestelde ambten.

Wat ten slotte Jeremia en Ezechiël in dezen zouden gezegd hebben, geldt, gelijk ook Gunkel zelf erkent, van den koning der toekomst. Deze uitspraken moeten dus eschatologisch worden genomen.

Er is dus geen sprake van een oorspronkelijk samenvallen van het koningschap en het priesterschap van den cultus, dus ook niet van een later uiteengaan dier twee, waartegen Psalm 110 zou zijn ingegaan. Deze psalm bepleit dan ook niet de handhaving van een bestaanden toestand, doch voorzegt een nieuwen toestand. Niet het priesterschap van Aäron zal de koning verkrijgen, maar een ander. Dat is het nieuwe. Doch ook dat nieuwe is herstelling van iets van vroeger: het is immers ook bij Melchizedek!

J. H. KROEZE.

UIT DE SCHRIFT

Honger . . . eten.

Ik verga van honger. . . en laat ons eten.
Luc. 15:17 en 23.

Een bittere klacht . . . en een vroolijk feestwoord!

Hooren die wel bij elkaar?
Ja, want ze worden beluisterd uit eenzelfde gezinsverband, dat wel gehavend, maar niet losgescheurd is. De klacht is van den weggerisden zoon; en de noodiging tot den disch komt van den thuisgebleven vader. Ze waren door de zonde gescheiden, maar de roep van het bloed was gehoord in het verre, vreemde land en werd gehoorzaamd; liefde bleef lokken en wakte wederkeer, met berouw en levensvernieuwing.

Herdersarmen gingen wijd open voor een afgedwaald schaap.

Die Herder is de hemelsche Vader en Zijn zoekende kinderen roepen „broeders”.

De Kerk evangeliseert, ook bij zwijntroggen „in verre landen”, die misschien dichtbij blijken te liggen, in uw stad, in uw dorp.

Eens was die zoon heengetrokken, de wijde verleidelijke wereld in. Toen was hij weldoorvoed, keurig gekleed, en aan zijn gordel hing een geldzak vol goud. Hij had het thuis best gehad; steeds overvloed, nooit gebrek. Er was van alles, en hij kreeg van alles. Maar dat laat hij achter. Hij is rijk met zijn uitbetaald erfdeel, hij wil eigen baas zijn, en eigen wegen gaan. Nu, hij heeft op zijn reizen ook geen gebrek geleden; dat hoefde niet; hij kon betalen; hij leefde vroolijk en prachtig, overdadig. Fijne maaltijden, keur van edele spijzen; schuimende bekers. Zijn leven was één feest. Zijn beurs was er goed voor, het kon er af, voor hem zelf en voor zijn genooden: prettige vrienden, lachende vriendinnen, stralend van schoonheid en jeugd. Het leven lokt; de vader is ver; ook het vaderhuis; maar hij is nog niets tekort gekomen. Laat zijn saai broer thuis maar ordelijk eten en de knechts commandeeren in het grijze, eenvormige leven van allen-dag-eender; hij houdt van smullen en snoelen, van fuiven en feesten, van lied en gezang, van vrienden en vrouwen, van dans en deining.

Hij kan nu eindelijk ademhalen, zweigen in zijn vrijheid.

Doch spoedig werd alles anders: toen kwamen, nadat 't laatste goudstuk op was, de troosteloze gedachten en de troosteloze dagen: alles verteerd! Zijn goed doorgebracht; de buidel leeg; en tot overmaat van ramp groote hongersnood „in dit land”; hij begon gebrek te lijden; een burger heeft een baantje voor hem, maar welk een!

Zwijnen hoeden, voor minder dan hongerloos.

Fenzaam is hij nu, de vrienden en de vriendinnen zijn weg; de leeg buidel maakte scheiding; niemand heeft medelijden; de zwijnen slobberen uit hun trog; hij, de vroeger deftige boerenzoon, is jaloersch op hun drif; hij rekt zijn moc-gefeest, uitgemergeld, hongerig lichaam, hij geeuwt van honger, hij schreeuwt van honger. Hij heeft niets meer. De knechts van mijn vader (ja, hij heeft nog een vader!) hebben overvloed van brood. Ik verga van honger!

Arme jongen, waarom hebt ge uw geld uitgewogen voor hetgeen geen brood is, en uw arbeid voor hetgeen niet verzadigen kan?

Die honger kwam op uit zijn lichaam. Of, moet ik zeggen: uit zijn ziel? Want als hij niet gezondigd had, veel en lang, dan had hij nu geen honger; want thuis bij Vader, daar was spijs; maar die heeft hij versmaad. Nu heeft hij er geen recht meer op, want hij heeft al zijn goed opgemaakt, doorgebracht. Zijn zonde staat als een muur tussen den zwijntrog en het vaderhuis.

Maar die zonde beweent hij nu met bittere tranen. Die wil hij gaan belijden aan zijn vader.

Hij heeft honger, maar de Vader heeft spijs, en, als de zoon tot zichzelf komt, dan komt hij ook tot den Vader. Wat zal hij geleden hebben onderweg: ik verga van honger!

Maar de Vader wachtte hem, was ook voor hem meer dan ooit vader, drukte hem aan zijn hart, vergaf zijn zonde, beval de knechten 't gemeste kalf te slachten; hij noodt den boetvaardigen, weergekeerden zoon: eet! en zij eten met hem, de vader en de knechten; hij eet wat hij in lang niet geproefd heeft, en maakt mee wat hij in lang niet heeft bijgewoond; feest, maaltijd, gezang, gerei; maar alles zoo anders dan op zijn reisfeestlijnen, zoo zuiver nu, zoo verheven, zoo rein, zoo echt!!

De Kerk is de moeder der geloovigen; en tevens heeft zij een taak namens den Vader uit de gelijkenis ten opzichte dergenen die van Hem en van haar wegtrokken, afvallig werden, de wereld kozen, de band met haar, met Hem doorsneden. Jongeren en ouderen die hun brief van scheiding vroegen, zich onttrokken, het vroolijke leven indartelden, terecht kwamen in een vergelegen land, ver van de Kerk. De Kerk wacht, waakt, roept; zij heeft alles wat de wereld mist; want ach, de afvallige komt ten slotte, na al zijn vrijheid genoten te hebben, terecht in een land van hongersnood,

zoo al niet voor zijn lichaam, dan toch voor zijn ziel; en hij klaagt: ik verga van honger!

De Kerk heeft brood, dat het arme hart kan voeden en verzadigen.

Als die honger een ziel pijnigt en bij den zondaar wekt: honger naar de gerechtigheid, dan mag de Kerk in den naam van den hemelschen Vader aan dezulken prediken: tusschen uw honger en Gods spijs staat scheidend uw zonde; bekeert u, opdat ge niet eenwig hongert; belijd voor uw Vader: ik heb gezondigd; ik ben niet waard uw zoon genaamd te worden; keer weder tot het vaderhart en tot het vaderhuis.

Zalig, wie zoo hongeren en door de hand der zoekende, evangeliserende kerk teruggedleid worden tot het broodhuis van Christus, waar de vreugd en het lied is over den zondaar die zich bekeert, over den verloren zoon die gevonden werd; waar spijs is voor hongerigen en de blijde noodiging gehoord wordt: laat ons eten en vroolijk zijn.

F. C. M.

KERKELUK LEVEN

Reisindraken. (II.)

De Oudejaarsavond aan boord.

In Nederland zijn op het oogenblik de duizenden bijeen voor den dienst des Woords, en der gebaden. Misschien zijn er niet veel „gelegenheden”, waarbij in deze verbinding ook die laatste woorden onwillekeurig den nadruk krijgen; want erg vaak is dat onder ons niet het geval; zelfs in bidstonden denken velen eerst en meest aan de preek, als voornaamste programmpunt. Maar de oudejaarsavond is ook voor hun besef toch wel een avond van gebed bij uitstek; en een dominee, die doorgaans meer een meditatie dan wel een eigenlijke preek brengt, krijgt op dezen avond het gemakkelijkst absolutie voor dit misdrijf, zelfs van de meest overtuigde tegenstanders er van. Hetgeen dan weer bij hen het zwakke punt blootlegt.

Hier aan boord evenwel ontbreekt zelfs deze zeer magere meditatiespijze. Terwille van een Sylvester-dans-avond is de film, die den vorigen dag des avonds aan de passagiers was vertoond, ditmaal naar den middag verplaatst (alle drie klassen krijgen hun film). Wel zal er morgen een kerkdienst zijn; maar dat is niet zoozeer vanwege den nieuwjaarsdag, als wel vanwege de behoefte aan een Zondagsvulling voor wie ze ook in het stichtelijke protestantsche genre zoekt. Voorts is er in den grooten salon een altaar aanwezig voor misbediening (maar de mis ging niet door, toen ik eens ging zien, wegens gebrek aan belangstelling). Ook is er een altaar ter beschikking gesteld voor anglicaansche priesters, als die er zijn en zag ik ook een joodschen dienst aangekondigd. Ik heb niet den moed gehad, daar eens te neuzen. Het aantal der bezoekers zou me anders wel geïnteresseerd hebben, nu we zoo heel veel Joden aan boord hebben. Men ziet op onderscheiden tafels „koshere” menu's, gedrukt, in Duitschen tekst, in plaats van de gewone, die Engelsch zijn; en, onder ons gezegd, ik heb vanavond jaloersche blikken naar de tafel naast me geworpen. De kosjere maaltijd, die daar geserveerd werd, frankfurter worstjes met zuurkool, is „tóch nog beter”. Een blik op het gedrukte menu, steeds gewijs, om niemand van deze verdrukten en verjaagden te kwetsen, deed me zien, dat de hebreuwsche letters כשר, die doorgaans op dergelijke menu's prijken, en die men ook wel kent van de vensterramen van winkels met joodsche klanten, hier ontbraken. Onze anders goed geoutilleerde scheepsdrukkerij, die ons zelfs trouw een dagblad bezorgt, „The Ocean Express”, met scheeps- en wereldnieuws, schijnt dus niet over hebreuwsche lettertypen te beschikken; er stond gewoon: kosher. Een bewijs misschien, dat het contingent Joden onder de passagiers in den regel kleiner is dan in de tegenwoordige omstandigheden. Ditmaal vermoedt men dadelijk den invloed van Hitler, en zijn nazi's. Uit tafelsprekken krijgt men al spoedig dienaangaande volkomen zekerheid. Een der passagiers vertelde me, dat hij 98 % van zijn bezittingen kwijt was. Wat een rust overigens, op dezen amerikaanschen bodem vrij uit te mogen spreken.

Ze schamen zich overigens hun afkomst niet, deze kinderen Abrahams. Op dezelfde tafel waar ik het zoeven over had, stond vanmorgen een bus, zoo van den omvang van Verkade's biscuitbussen. Het etiket, dat naar mijn kant toegekeerd was, bevatte niets dan groote hebreuwsche letters.

Ze schamen zich niet, deze zonen Abrahams. En ze vallen op, niet zoozeer door hun uiterlijk als wel doot hun ongemamoufde gewoonten. En meer dan één door de waardigheid, waarmee ze hun lot van emigranten dragen. Ik heb dezer dagen vaak gedacht aan de nederlandsche landverhuizers uit de dagen van het zich weer vrijmakende gereformeerde leven.

Deze Joden zijn verjaagd door een antichristelijke klik. Zij hebben, gelukkig, wel begrepen, dat het geen „christenen” waren, die hen bestalen en verjoegen. Maar waar is overigens op dezen oudejaarsavond op dit schip nu eigenlijk de openbaring van het christelijk geloof? Er zijn er onder deze Joden ettelijken, die in Amerika een ander vaderland zoeken, een beter, helaas dan op onderscheiden punten dat andere gebleken is te zijn, waarvan zij uitgegaan zijn. Maar waar openbaart zich het christendom op dezen geweldigen stoep

mer? Kerst-
ja. Voorts
„Columbia”,
Columbus”,
kondigt al
World” (24
natuurlijk
Christian S
de stem va
Oudejaars
Nu heb I
jaarsavond
Ja, dat is
die krijgt v
Verkiezing,
geboorte, d
weer ge
En dan
van hemel
„natuurlijke
die dan te
zou te re
heusch nog
artikelen
openbar
het laatste
alles gel
dát raan
zich zelf op
in dit leve

Ook van
zal nog een
Oost naar
godsdienst
had om u
dan zeven
van de bes
had rond t
paar violis
afwisselend
hooren bij
het slot ee
van het vr
lied), voor
snijden, s
tusschen c
Rom. 4.
Behalve
had ingene
af kon zie
ik er wel r
het hoofd
grepen he
inclus, een
teels in,
't Was ook
te doen. E
welks ker
gelegd ha
Zeventien

Op de r
men nog a
schip de
American
werden ge
en het is
mogen ma
is gerefor
onwillekeu
van de „
ijsberg ges
zich niet
gereforme
is! Van
malige Ka
preek, in
en de Ar
drinken, t
ondergang
de zijde v
om van w
zwijgen, l
Belgerland
Ik verm
behaald u
verklaard
hebben, i
goede per
„Titanic”
de oorzaak
in plaats
onze hui
helderzien
Gods te v
te hebben
achteraan
ook groote
meenden
bare zond
doch in
publiek de
dat alle
voudigen,
geen kwa
die toch w
zwaar ruf
en die we

och voor zijn
honger!
me hart kan

bij den zon-
tigheid, dan
n hemelschen
hen uw hou-
w zonde; be-
rt; belijd voor
n niet waard
weder tot het

de hand der
uggeleid wor-
tus, waar de
daar die zich
die gevonden
n en de blijde
elen en vroe-

F. C. M.

EVEN

aan hoord
e duizenden bij-
ter gebeden
ten", waarbij in
in onwillekeurig
k is dat onder
n denken velen
oornaamsie pro-
ook voor hun
t bij uitstek; en
i meditatie dan
op dezen avond
idrijft, zelfs van
an. Hetgeen dan
t.

zelfs deze zoer
n Sylvester-dame-
des avonds aan
aar den middag
hun film). Wel
naar dat is niet
als wel vanwege
or wie ze óók in
ekt. Voorts is er
wezig voor mis-
or, toen ik eens
stelling). Ook is
or anglicaansche
k een joodsche
nood gehad, daar
rs zou me anders
heel veel Joden
erscheiden tafels
ischen tekst, in-
in; en, onder ons
blikken naar de
naaltijd, die dat
met zuurkool, i-
akte menu, steels
en en verjaagden
reeuwsche letters
s' prikken, en de
nen van winkels
Onze anders goed
s zelfs trouw een
", met scheepe-
n breuwsche letter
n: kosher. Een
Joden onder de
dan in de tegen-
moed men dade-
nazi's. Uit tafels-
aangaande vol-
vertelde me, dat
na... Wat een rust
r bodem vrij uit

komt niet, (dus
l waar ik het ge-
n. Het ook van de
n. Zoo etikel, dat
bevatte niets dan

Abrahams. En ze
rlijk als wel door
n meer dan één
lot van emigran-
gedacht aan de
lagen van het zich
ren.

en antichristelijk
epen, dat het ge-
len en verjoegen
oudejaarsavond of
van het christelijk
ettelijken, die in
een beter, helaas
andere gebleken is
Maar waar open-
n geweldigen sloe-

mer? Kerstklokken van rood papier in de eetzaal, nu
ja. Voorts twee tijdschriften: één roomsch orgaan,
„Columba“, een maandschrift van de „Knights of
Columbus“, dat zich, vast en zeker ten onrechte, aan-
kondigt als „the largest Catholic Magazine in the
World“ (24 pagina's); en verder, ik zou haast zeggen:
natuurlijk, enkele organen der lieden van de
Christian Science. Verder is er niets te beluisteren van
de stem van het christelijk geloof.

Oudejaarsavond aan boord...

Nu heb ik eigenlijk nog niets verteld van den oude-
jaarsavond zelf.

Ja, dat is het 'm juist. Wie niet „zichzelfen sticht“,
die krijgt vanavond heusch geen bijstand van anderen.
Verkiezing, en verbond, en kerk, en geloof, en weder-
geboorte, dat zijn per slot van rekening altijd maar
weer geloofs-inhoud. Anders niet.

En dat God de Vader is, de almachtige Schepper
van hemel en van aarde, dat is niet een soort van
„natuurlijke theologie“ tegenover de rest der 12 artikelen,
die dan tot de „bovennatuurlijke“ of „geopenbaarde“
zou te rekenen zijn, zooals tegenwoordig sommigen
heusch nog willen beweren. Och neen, van de twaalf
artikelen is elk artikel een geloofsstuk, inhoud van
openbaring. Het eerste, van de schepping, en ook
het laatste, van de voleinding dezer wereld. Het is
alles geloofsinhoud, geopenbaard van boven. En
daaraan klemt zich vast wie op oudejaarsavond
zich zelf opnieuw bekent: zoo ik niet had geloofd, dat
in dit leven..... zoo ik niet, zoo ik niet.....

Nieuwjaarsmorgen aan boord.

Ook vannacht is de klok een uur teruggezet; en dat
zal nog een poos zoo doorgaan. Want we varen van
Oost naar West. Toen dus om 11 uur de Zondagmorgen-
godsdienst oefening begon, had ieder volop den tijd ge-
had om uit te slapen. Niettemin waren we niet meer
dan zeventien man sterk, beneden nog enkele leden
van de bemanning (twee, van wie er één de boekjes
had rond te deelen), mitsgaders orgelist, pianist en een
paar violisten. De dienst werd geleid door twee elkaar
afwisselende hooge personages der bemanning; ze be-
hooren bij de zeventien. Driemaal is er gezongen (aan
het slot een hymne, die een gebed was om bewaring
van het vaderland, op de wijze van het engelse volks-
lied), voorts is er gebeden, gelezen over Christus' be-
snijdenis, en Abraham's geloof, en over het verband
tusschen de hem gegeven belofte en de besnijdenis,
Rom. 4.

Behalve die dame, die een fauteuil in de eerste rij
had ingenomen, en dus niet zoo dadelijk van anderen
af kon zien of ze moest staan dan wel zitten, verdank
ik er wel meer van, dat ze van den inhoud van Rom. 4,
het hoofdstuk, waaruit voorgelezen werd, niet veel be-
grepen hebben. Alles bijeen duurde de dienst, muziek
inclus, een half uur. Er was niets wekelijks-sentimen-
teels in, maar ook niets profetisch. 'Was zakkelijk.
'Was ook beschaafd. Maar met bekeering had het niets
te doen. Hoogstens met de kerstening van een volk,
welks kerkregering lang geleden de teksten bijeen-
gelegd had.

Zeventien man. En de boot is stámpvol.

Herinneringen aan de „Titanic“.

Op de reclame-bijetten der United-States-Lines leest
men nog al eens, dat de „Washington“ en haar zuster-
schip de „Manhattan“, „the largest, fastest and finest
American liners in trans-Atlantic service“ zijn, die ooit
werden gebouwd. Vijf jaar geleden is het schip voltooid,
en het is in één woord een genot er van gebruik te
mogen maken. En als men zich dit realiseert, en men
is gereformeerd geboren en getogen, dan denkt men
onwillekeurig terug aan de dagen van den ondergang
van de „Titanic“, óók zoo'n reuzenschip, dat op een
ijsberg gestooten is. Wie onder de ouderen herinnert
zich niet wat er destijds in Nederland óók onder het
gereformeerde volk over dat ongeval te doen geweest
is! Van (destijds) gereformeerde zijde was de toen-
malige Kampfer dominee G. Wisse op het appél: een
preek, in druk, „tijdswoord“ denk ik, over „de Titanic
en de Ark“. De dagen van Noach, de zondvloed, eten,
drinken, trouwen, dansen, geen profetie, en dan de
ondergang. Gods vinger in de historie! Wat er van
de zijde van de Kersten-groep destijds verschenen is,
om van wat alleen maar gesproken werd, nu maar te
zwijgen, kan misschien de uitgever Van Tol in Zuid-
Beijerland nog wel opdienen.

Ik vermoed, dat dergelijke oratorische oorlogswinst,
behaald uit een guerilla, die van homiletische God
verklaard wordt de menselijke cultuur verklaard te
hebben, in den laatsten tijd onder ons niet meer die
goede pers zou hebben, die ze in de dagen van de
„Titanic“ nog mocht genieten. En ik vermoed ook, dat
de oorzaken van dit veranderde aspect verbliffend zijn,
in plaats van verontrustend. Wie gaf ons het recht,
onze huijvering, als ware ze van profetische aangeboren
helderziendheid, te canoniseeren? Of naar een vinger
Gods te wijzen, dien we in den mist waanden ontdekt
te hebben, en dien ons ressentiment van cultureel
achteraancomers tegen de zorgeloozen, de dansers én
ook groote-schepen-bouwers in één nivelleerend gebaar
meenden te mogen laten dreigen? En dat, terwijl open-
bare zonden tegen de wet Gods, die niet in den nevel,
doch in leesbaar schrift ons zelf vermaande, soms
publiek door ons geschonden werd? Och, ja, we hebben
dat allemaal destijds wel gemeend; en van de een-
voudigen, daar onder den preekstoel, zeg ik heelemaal
geen kwaad. Maar die lieden in den profetenmantel,
die toch wel iets af konden weten van het dogmatisch
aanwarrubriceerbare mysterie van den „vinger Gods“,
en die wel wisten, dat zij zelf óók wat graag met een

schip vergelijkbaar met de „Titanic“ zouden overge-
stoken zijn, en die wel degelijk tusschen cultuur en
misbruik van culturele scheppingen wisten te onder-
scheid, die hebben toch wel wat meer te verant-
woorden gehad. Een vertraagde cultuurpas is heel wat
anders dan een schrede op het smalle pad. En een
vertraagde wereldsche film wordt nog geen christelijke.
Beter dan parallelen tusschen „Titanic“ en ark te trek-
ken, is het, naar Hem te luisteren, die eens gezegd
heeft: indien gij u niet bekeert, zult gij desgelijks ver-
gaan. Dat was óók gezegd tegen lieden, die postume
horoscopen trokken, en aan den man brachten, voorzien
van het handelsmerk: „de vinger Gods“.

Vóór de aankomst.

Aanhoudende tegenwind heeft de aankomst ruim één
dag verlaat. Niet op 5, doch op 6 Jan. hopen we aan
te komen, in den avond. De reis was mooi; en misschien
heb ik op deze amerikaansche boot meer duitisch dan
engelsch hooren spreken. Januari 1939.

K. S.

Over moeilijkheid van juiste terminologie. (II.)

Met den term auctoritas historiae duiden onze vade-
ren dus aan, dat God door Zijne opnemng in de Heilige
Schrift van zondige woorden of daden van duivel,
goddeloozen, struikelende geloovigen, met Goddelijke
autoriteit ons waarborgt, dat metterdaad door de ter
plaatsse genoemde schuldige schepselen aldus is ge-
sproken of gehandeld, gelijk het daar wordt verhaald.
En met den term auctoritas normae gaven zij datgene
aan, wat God in de Heilige Schrift verder te gelooven
of ter zaligheid te gelooven, en ter onderhouding of
volbrenging in ons levensgedrag openbaart, bekend
maakt en voorschrijft.

Zooals wij kunnen zien, heeft zich hieruit nooit met
recht de z.g.n. historische critiek op de Heilige Schrift
kunnen ontwikkelen, die op grond van historisch onder-
zoek wil ultimaken, wat al of niet als waar in de Heilige
Schrift mag worden aangenomen.

Natuurlijk is wel mogelijk, dat men den term aucto-
ritas historiae soms aangegrepen heeft om daar maar
wat van te maken en er eigen begrippen aan te ver-
binden, zonder te vragen, wat er werkelijk mee bedoeld
en gezegd werd. Maar dan was dit toch geheel ten
onrechte, zooals men ten slotte wel alle termen los
maken kan van hunne oorspronkelijke en eigenlijke
beteekenis, om er zijne eigene gedachten aan te ver-
binden. Doch met zulk misbruik behoeven wij niet te
rekenen. Deswege wordt niet vereischt, goede termen
te vervangen door andere, die mogelijk niet beter zijn.

Dergelijk misbruik heeft in verband kunnen staan
met eenen minder juist term, dien men ook wel
bezigde en bezigt. In plaats van auctoritas historiae
zegt Voetius ook wel auctoritas historica. En anderen
spreken van auctoritas historica of historisch gezag.

Dr H. Ravinck doet het eenen enkelen keer, Dogm.
I, blz. 485, hoewel hij anders auctoritas historiae schrijft,
blz. 475 en 486. En Prof. Dr V. Hepp doet het in zijne
over deze kwestie handelende „Credo“-artikelen, 4 Nov.
1938 en volgende nummers, geregeld.

Nu is de verwisseling van deze termen wel jammer,
want zij zijn niet gelijk van betekenis, en de naam
auctoritas historica of historisch gezag kan gemakkelijk
misverstand wekken. Het woord historica of historisch
karakteriseert het gezag. En daarom kan de term aucto-
ritas historica of historisch gezag opgevat worden,
hoewel in dezen geheel ten onrechte en tegen de oor-
spronkelijke bedoeling, als aangevende eene autoriteit
of een gezag, die of dat rust op de historie, en dus
door historisch onderzoek uit te zoeken en vast te
stellen. Dan zou dit historisch onderzoek natuurlijk
ook aan het licht kunnen brengen, dat men ten on-
rechte aan eenige mededeeling gezag van waarheid
toekende. Maar de term auctoritas historiae zegt, waar-
over die autoriteit gaat, wat zij betreft, n.l. het verhaal
eener geschiedenis, en geeft te kennen, dat die ge-
schiedenis door de autoriteit Gods als werkelijk voor-
gevallen gewaarborgd wordt. Door Zijne opnemng er-
van in de Heilige Schrift zegt Hij ons met Zijn Godde-
lijk gezag, dat metterdaad zoo werd gesproken, of aldus
werd gehandeld.

Dr H. Ravinck zal den term auctoritas historica helaas,
eenen enkelen keer gebezigd hebben om eenige variatie
in schrijfwijze aan te brengen. Voetius wist nog niet
van „historische critiek“ in den lateren zin. En Prof.
Hepp schijnt het verschil tusschen de twee termen niet
opgemerkt te hebben. De genetief of tweede naamval
historiae is breder van betekenis dan het bijvoegelijk
naamwoord historica of historisch, en geeft minder aan-
leiding tot de gedachte, dat hier met historisch onder-
zoek en met historische critiek gewerkt moest worden
om de historiciteit, het geschiedkundig-ware, van eene
mededeeling in de Heilige Schrift uit te zoeken.

Prof. Dr V. Hepp oordeelt, dat de term auctoritas
historiae, door hem met historisch gezag weergegeven,
en de onderscheiding van auctoritas historiae en aucto-
ritas normae, onjuist is, verwerpelijk, en door eene
andere vervangen moet worden. In „Credo“ van 18
Nov. j.l. schrijft hij: „Ieder zal er, naar ik hoop, nu wel
van overtuigd zijn, dat de onderscheiding tusschen
historisch en normatief gezag veel tegenstrijdigheden
in zich bergt en dat men daarmee vooral na de op-
komst van de Schriftcritiek zoo weinig en zooveel van
de Schrift als normatief kan aannemen, als hijzelf wil.
Men heeft maar iets tot historisch te verklaren — en
de heele Schrift is in historischen samenhang gegeven
(Zie vervolg op blz. 124.)

Princiële leven.

In het slot van de Bergrede worden wij aan twee
bouwers voorgesteld en zien wij twee huizen voor
ons oog oprijzen (Matth. 7:24-27). De één wordt
een voorzichtig man genoemd, want hij onder-
wierp zich AAN DE WET van het bouwen.
De ander was van oordeel, dat men een zeker
risico mag en moet nemen: de kans was gering
dat een tornado juist op deze plek zou plaatsgrij-
pen. Let wel, dat er van TWEE bouwers gespro-
ken wordt. Jezus vergelijkt een iegelijk, die Zijn
Woord hoort en doet, niet bij een slooper, maar
bij een bouwler!

Wij rusten ons graag met een zak-breekijzer-
toe. Maar deze voorzichtige man neemt deel aan
het cultuurwerk, dat juist in het bouwen één
van zijn specifieke uitingen vindt. Hij spant niet
een tentje, om dat bij ongunstig weerbericht op te
rollen en elders op te slaan; hij bouwt een huis!
Hij is ons een voorbeeld, ook in dezen tijd. Wij
worden geroepen om gezinnen te bouwen, niet
om in een handig vrijgezellen-tentje te wonen.
Wij moeten de kiel leggen van schepen en het
fundament van een fabriekje. Geen tak van onze
cultuurroeping mag blijven liggen, omdat het er
de tijd niet voor is.

Niet alleen van de kinderen der wereld zal
geld en ten dage van Jezus' Wederkomst, dat zij
trouwden en ten huwelijk gegeven werden, dat zij
plantten en bouwden. Dat is óók christenroeping:
zalig is die dienstknecht, welken zijn Heer zal
vinden alzoo doende! Hij zal bij den voorzichtigen
man vergeleken worden, die een huis bouwde.

Huisgezinnen OP den Bijbel, onderwijs OP den
Bijbel, maatschappijen OP den Bijbel, staten OP
den Bijbel! De Bijbel niet als de kroonlijst, niet
als gevelkrul noch als pui-versiering, maar als
fundament! Maar op het fundament moet dan
ook GEBOUWD worden! Een huis, een Civitas
Dei! Op principiële GRONDSLAG; het woord
is ons lief! Maar BOUWT daar dan ook op, lieve
mensen, bouwt Gode een huis! Geen kippen-
hok op gewapend beton of gij ontleert uw begin-
sel! Wee een christenheid van welke gezegd zal
moeten worden: zij heeft begonnen te bouwen
en heeft niet kunnen voleinden.

Twee bouwers en twee HUIZEN. Zoo gaat im-
mers de gelijkenis verder. Zij wordt ons wat te
houtierig en te steenachtig! Met één van de won-
derlijke sprongen, die wij in de oratorische rij-
school gaarne maken, veranderen wij meestal van
beeld. Wij laten de huizen bewonen. In het huis
zonder fundament komt een gekapte moeder met
geonduleerde dochters! In het huis op de rots
wordt een harmonium binnengedragen en daarom
schaart zich een vroom huisgezin. Dan voltooit
zich het drama in de tornado, de gekapte moeder
wordt door een neervallende balk gedood en de
geonduleerde dochters verdrinken. Voor het har-
monium in het andere huis speelt men: „Ruwe
stormen mogen woeden....“

In het beeld van Jezus gaan geen menschen-
vens teloor en gaat er evenmin iemand naar den
hemel. Er wordt gesproken van EEN HUIS dat
valt. Wij mogen nog zoo oncultureel zijn, maar
wij zullen van den Heere onzen God, Die een
BOUWHEER is en den naam van WERKMEES-
TER draagt, geen beeld maken naar onze gelij-
kenis.

God spreekt: er moet een wereld zijn waarin Ik
Mij verheerlijken en een menscheit waarin Ik Mij
verlustigen kan. Bouwt Mij de huisgezinnen, de
volken, de maatschappijen, waarin Ik met de vol-
heid van Mijn Genade kan wonen! Terwijl Hij de
bouwwaan van Ninevê beschaamt; geen Ara-
bier zal er een tent spannen! doet Hij het Huis
op de Rots bestaan in den storm. HET IS NIET
GEVALLEN!

Wij zijn geneigd uit te roepen: dat is niet waar!
Ook het Huis op de Rots is gevallen en zijn
val was groot.... Ook de kerken liggen in puin
en de christelijke wereld is een ruïne! Maar het
Woord spreekt de waarheid en de historie beves-
ligt het. Eens stonden elf doodeenvoudige man-
nen, zonder vaste woonplaats, tusschen de mach-
tige bouwwerken van het Romeinsche Imperium.
Toen sprak de Mond der Waarheid: Op dezen
petra zal Ik Mijn Gemeente bouwen. Het is ge-
schied!

Met den strop boven den nek en het vuur onder
de voeten hebben de zonen der Hervorming een
nieuwe wereld opgebouwd. Meesters, gekweekt in
een houten schoolje van één lokaal, dominees in
een kerk als een brandspuithuisje op een achter-
pad, docenten met een blauwgecartonneerd duo-
decimootje als dogmatiek, eenzame belijders in
hantaine gemeenteraden en parlementen, zij heb-
ben geloovig gebouwd op den vasten grondslag
en het huis dat zij bouwden is NIET gevallen.
Gij, mijn broeders, doet gij desgelijks!

N. B.

— en de normatieve beteekenis van een Schriftdeel valt weg.

Hieruit blijkt, dat Prof. Hepp genoemde onderscheiding afkeurt; dat hij van historisch gezag spreekt; dat hij een nauw verband tusschen de onderscheiding van auctoritas historiae, door hem „historisch gezag” genoemd, en de Schriftcritiek aanneemt; en dat hij meent, dat de onderscheiding of benaming auctoritas historiae aan een ieder zou veroorloven om zoo veel en zoo weinig van de Heilige Schrift als normatief te laten gelden als hij zelf zou willen.

Zooals echter in het begin van dit artikel werd aangewezen, en gelijk uit het vorige artikel duidelijk kan zijn, heerscht er dan misverstand omtrent hetgeen onze vaders in dezen leerden en schreven. Alle Schriftcritiek in den tegenwoordigen te veroordeelen zin is door wat Voetius als zin van authentia historiae of ook authentia historica aangeeft, volstrekt uitgesloten. De gehele Heilige Schrift, ook in wat dan onder „authentia historiae” valt, heeft Goddelijk gezag, komt tot ons met den eisch van Godswege om het als onfeilbaar waar in historischen zin, d.i. als metterdaad gebeurd, te gelooven, maar niet alles is ons ten voorbeeld en voorschrift om ook aldus te spreken of te doen, noch bevat alles datgene wat wij ter zaligheid gelooven moeten.

S. GREIJIDANUS.

Tegenspraak.

Dr A. de Bondt van 's-Gravenhage schreef mij inzake mijn artikel Tweeërlei curatorschap van de vorige week een uitvoerigen verholgen brief als Ingezonden, die echter om het persoonlijke, en omdat daarin eene oude kwestie met Prof. Schilder, die nu afwezig is, te berde gebracht wordt, en om zijne lengte, moeilijk als zoodanig opgenomen kan worden.

Hij kwam er tegen op, dat ik niet het geheele stuk van Dr van Es had opgenomen. Alsof dat noodig ware, en het niet-overgenomen een ander licht op het wel aangehaalde zou werpen. Dat is echter niet het geval. Daarom was overneming daarvan niet noodig. Het geciteerde is duidelijk en spreekt voor zichzelf.

Verder zegt hij, dat Prof. Dr H. H. Kuyper het „Banner”-artikel niet overnam als Hoogleraar aan de Vrije Universiteit, en dat Prof. Dr K. Schilder niet in dienst der Theologische School zijne reis naar Amerika maakt.

Maar wat beteekent zulk eene opmerking? Als Prof. Schilder's arbeid in verdenking gebracht wordt, heeft dat vanzelf beteekenis ook voor zijn onderwijs aan de Theologische School, en voor die School zelve, en dat te meer, wanneer een curator van die School dat doet.

Voorts zegt hij, dat ik niet zuiver onderscheid, en in mijn artikel de zaken verwar. „Ook Uw opmerking, dat Dr van Es „een uiting van verdenking” tegen Prof. Schilder heeft gelanceerd, is niet juist.”

Nu zou het er op aankomen, deze bewering strikt te bewijzen. Maar dat juist laat Dr de Bondt na. Het zeggen, dat de verklaring der Curatoren van dezen zomer niet beteekent, „dat de curatoren nu ook elk woord, dat de hoogleraren buiten de colleges en de examens spreken, of doen drukken, verstandig of juist vinden”; en de redeneering: „In abstracto is het toch heel goed denkbaar...”, zijn geen argumenten. Zulk zeggen doet hier niet ter zake.

Over deze hoofdquaestie verschilt Dr A. de Bondt blijkbaar van mij in meening. Ik kan hem slechts aanraden, eens goed te lezen, wat Dr van Es in het aangehaalde schrijft en laat doorschemeren.

S. GREIJIDANUS.

Mijn antwoord aan Dr W. A. van Es.

Dr W. A. van Es stelde mij den eisch, deze week mijn artikel Tweeërlei curatorschap te herroepen.

Ik heb hem teruggeschreven:

„In antwoord op Uwe zoeven door mij ontvangen missive, dd. 17 Jan. j.l., bericht ik U, dat ik bedoeld artikel hereld ben terug te nemen, zoodra niet slechts beweerd, doch duidelijk bewezen wordt, dat de daarin aangehaalde passage uit het „Gereformeerd Kerkblad” van Leeuwarden geene verdenking tegen Prof. Schilder bevat en uit.”

S. GREIJIDANUS.

De kerken in Synode saamgekomen. (I)

Het is eene mooie uitdrukking voor een heerlijk beginsel en ideaal: de kerken in Synode saamgekomen.

Want het geeft aan, dat de kerken zelve te zamen hare gemeenschappelijke zaken en onderlinge verhoudingen regelen, en wel, dat is de veronderstelling, naar den Woord Gods.

Daarmede wordt verworpen het pauselijk stelsel van kerkregering, en het caesareo-papistische en Erastiaansche, dat de overheid de kerk laat overheerschen, en het stelsel van het synodaal bestuur der Hervormde Kerk, en alle ander stelsel, waarbij die kerken door eene niet door Christus ingestelde macht overheerscht worden, of waarbij de geestelijke overheid der kerk niet tot haar recht komt.

De kerk is het lichaam van Christus, en aldus eene geestelijke eenheid, die, zooveel mogelijk, ook zichtbaar haar recht moet erlangen.

Maar de groote vraag is: hoe?

Velen zoeken dat in eene zichtbare macht, paus, overheid, synode, die alle kerken moet regeeren.

Daarvan wil het Gereformeerde kerkrecht echter niet weten, maar dat verwerpt dergelijke meening als strijdig met Gods Woord.

Dat erkent en handhaaft de eenheid der kerk als

lichaam van Christus, maar stelt, dat dit ééne lichaam van Christus, deze ééne wezenlijke kerk, openbaar wordt in plaatselijk geïnstitueerde kerken, die zelfstandig zijn ten opzichte van elkander, alle in zichzelf alle macht bezitten, die Christus aan Zijne kerk gegeven heeft, maar die noodig hebben en geroepen zijn om zooveel het kan onderlinge gemeenschap te zoeken en te beoefenen, elkander te helpen, gemeenschappelijke zaken te regelen, en dat alles en wat hier meer te noemen mag zijn, op voet van onderlinge gelijkheid en zelfstandigheid.

„Geene kerk zal over andere kerken, geen Dienaar over andere Dienaren, geen Ouderling of Diaken over andere Ouderlingen of Diakenen eenige heerschappij voeren”, art. 85 (nieuwe nummering) K.O.

Van eene verbinding van kerken tot eene geïnstitueerde classicale, provinciale, of landskerk weet het Gereformeerde kerkrecht niet, en wil het niet weten.

De Christelijke Gereformeerde Kerk, die door het Reglement van 1869 zoo iets aanvaard had, heeft later ingezien, dat dit verkeerd was, en dat Reglement doen vervallen. En dat niet alleen ter wille van hare vereeniging met de kerken uit de Doleantie, maar ook omdat zij het op zichzelf niet goed vond. „Onze Synode, ofschoon, ook afgedacht van de vereeniging, tot wijziging van het Reglement van 1869 in genoemden zin besloten hebbende, heeft daarbij toch ook op de vereeniging gelet en zich te meer voor die wijziging verklaard, wijl dan een voornaam struikelblok voor de vereeniging uit den weg werd geruimd”, schreven De J. van Andel en Dr H. Bavinck, als Voorzitter en Scriba van Deputaten van de Synode der Chr. Geref. Kerk in Sept. 1891; zie Acta der 3e voorl. Syn. v. Nederl. Geref. kerken te 's-Gravenhage in 1891, blz. 87. Vgl. ook Hand. v. d. Syn. d. Chr. Geref. Kerk, te Leeuwarden, 1891, blz. 64, 68, 72, 82 vv., 93 v.

Voor die vereeniging stelde de voorloopige Synode van Nederl. Geref. Kerken te Leeuwarden in 1890 ten slotte alleen dezen eisch: „Harerzijds stellen zij dus thans geen ander beding, dan dat de vereenigde Kerken de Drie Formulieren van Eenigheid der Gereformeerde Kerken als accoord van kerkelijk gemeenschap zullen eeren, en dat deze gemeenschap geregeld zal worden naar de beginselen van Gereformeerde Kerkregering, gelijk die in onze kerkenordening zijn uiteengezet”, blz. 63, vgl. blz. 64 en 58. Wat dit laatste betreft, verstond de Synode van Nederl. Geref. Kerken dit zoo, dat „de eenheid, waarvan de Nederduitse Gereformeerde Kerken leden zullen zijn, niet is eene eenheid, waarvan de samenstellende leden personen, maar zulk eene, waarvan de organische leden plaatselijke kerken zijn, samen verbonden door geen anderen institutionaire band dan die van de Dordtsche Kerkenordening”, Acta 1892, blz. 101, vgl. blz. 98, art. 59.

Met terugslag hierop hadden Deputaten der Chr. Geref. Kerk geschreven: „Gaarne erkennen wij, dat de Dordtsche kerkenordening niet van ééne landskerk spreekt noch daarvoor dienen kan. Zij kent slechts plaatselijke kerken, die klassikaal en synodaal vereenigd zijn. Iets anders wil onze Synode ook niet met de vervanging van het Reglement van '69 door de Dordtsche K.O. Maar deze D.K.O. erkent ook de eenheid in het innig, confessioneel en kerkrechtelijk verband der plaatselijke kerken”, Acta d. Syn. v. Nederl. Geref. Kerken, 1891, blz. 87.

Het ééne lichaam van Christus openbaart zich dus institutionair in plaatselijke kerken, die als onderling gelijke en zelfstandige kerken met elkander in gemeenschap of verband moeten treden, zonder door die verbinding eene nieuwe institutionaire landskerk te vormen. Dat is afgesproken bij de vereeniging van de Nederduitse Gereformeerde Kerken met de Christelijke Gereformeerde Kerk in 1892.

Dat is volgens beide de leer van onze kerkenordening. Zoo leert het ook Voetius, die schrijft, dat er door kerkverband alleen maar eene verbinding en bondgenootschap van kerken ontstaat, maar geene bijzondere of afzonderlijke kerk, zooals eene plaatselijke kerk dat is, welke laatste kerk heet in eersten, eigenlijken of principiëlen zin, Pol. Eccl. ed. Dr F. L. Rutgers, p. 251.

S. GREIJIDANUS.

De Grooten Catechismus van Zacharias Ursinus. (XIX.)

191. Wat is het vijfde gebod?

Eer uw vader en moeder, opdat gij lang leeft in het land, dat de Heere uw God u geven zal.

192. Wat wordt in dit gebod geboden?

Dat alle menschen hun taak, waartoe zij door God geroepen zijn, getrouw zullen vervullen; de kinderen aan hun ouders, de onderdanen aan hun overheden en aan allen, die over hen gesteld zijn, eerbied, liefde, gehoorzaamheid (in alle dingen, die niet door God verboden zijn) en dankbaarheid zullen bewijzen, en in zekere verdragelijke zwakheden van hen geduld zullen oefenen. Dat anderzijds de ouders en allen, die over anderen gesteld zijn, zich zullen inspannen, opdat hun kinderen, en die aan hun bescherming zijn toevertrouwd, godvruchtig en rustig leven mogen.

193. Wat wordt verboden?

Alle nalatigheid in onzen plicht; alle verachting van hen, die over ons gesteld zijn; alle ondankbaarheid; ook alle neuswijsheid en gehoorzaamheid, die geveinsd is of met eenig gebod Gods in strijd komt.

194. Waarom voegt God aan dit gebod een belofte toe?

Om ons tot de onderhouding er van te lokken, en aan te wijzen, van hoeveel gewicht Hij haar acht, daar de maatschappij zonder haar niet bestaan kan.

195. Verlengt God dan altijd dit leven voor hen, die hun ouders onderdanig zijn?

God volbrengt aan ons en deze en andere beloften van tijdelijke dingen in zóó verre, als Hij weet, dat zij tot onze zaligheid dienen.

196. Wat is het zesde gebod?

Gij zult niet doodslaan.

197. Wat wordt door dit gebod verboden?

Niet alleen alle kwetsing, die kan worden toegebracht aan ons eigen of aan eens anders leven of lichaam, en alle persoonlijke wraak, maar ook alle onrechtvaardige toorn, haat en begeerte om te kwetsen of zich te wreken, en de aanduiding er van in woorden en gebaren.

198. Wat anderszids geboden?

Dat wij alle menschen als onszelven zullen liefhebben, en zooveel in ons is, hun leven en welzijn zullen beschermen.

199. Zondigt dan de overheid niet, wanneer zij de misdadigers doodt of met andere straffen treft?

Geenszins. Omdat zij een dienare Gods is tot wraak over hem, die gedaan heeft wat kwaad is. Daarentegen zondigt zij zwaar, als zij in dit ambt nalatig is geweest; zoowel omdat zij aan de booze menschen vrijheid laat om te woeden tegen anderen, als omdat, door 't ongestraft laten van misdaden, zij den toorn en de straffen Gods over zichzelf en over geheele volkeren haalt.

200. Wat is het zevende gebod?

Gij zult niet echtbreken.

201. Wat verbiedt dit gebod?

Niet alleen het overspel, maar ook gemeenheid en schaamteloosheid in daden, gebaren, woorden, gedachten en neigingen; en in het algemeen teugeloosheid en alles, waardoor tot ongebondenheid aanleiding kan gegeven worden.

R.

G. B.

Edith's Huwelijk.

Edith's huwelijk, door Jilles Limburg. — Uitgave van H. A. v. Bottenburg, Amsterdam.

Het is niet de eerste maal, dat ds Anne Blank, de hoofdfiguur uit dezen roman, door Jilles Limburg ten tooneele wordt gevoerd. Blijkens vorige publicaties heeft de schrijver zijn hart verpand aan dezen held. Nu, laten we hopen dat we in „Edith's huwelijk” voor het laatst op de belevenissen van dezen boeken-dominé getraceerd worden. Het zou werkelijk heel onaangenaam zijn om hem tot zijn emeritaat te moeten gadeslaan, geteekend in boeken van het slag van „Edith's huwelijk”.

Jilles Limburg kan niet schrijven. En nu bedoelen we schrijven in de allereenvoudigste beteekenis: zinnen vormen die loópen. Er komen in dit boek zinnen voor die kop noch staart hebben. Men zou daar heel gemakkelijk eenige bladzijden mee kunnen vullen, zonder eerst te moeten zoeken. Dat is echter niet noodig. Maar omdat een recensent toch moet bewijzen wat hij beweert, laten we een kleine bloemlezing volgen. U krijgt dan meteen een indruk van den stijl, waarin dit boek geschreven werd.

— blz. 18. Daarom was Ferdinand ook lid van deze beweging geworden, hoewel hij er geen werkzaam aandeel aan nam, nooit een vergadering bezocht en wanneer hij Zaterdagavond en Zondags, als hij bij zijn verloofde was ging hij, als het even kon, met haar wandelen, of ontrok hij zich op andere wijze aan het gezelschap, omdat hij er niets voor voelde om elk uur van zijn vrijen tijd over „actie” en „staken” te spreken.

— blz. 87. Eenmaal argwaan, merkte hij aan ieder ding de verandering, die met haar had plaats gevonden.

— blz. 100. 't Was dat alleen Edith, die deze gelegenheid niet wilde laten voorbijgaan, zonder dat ze hem enige vragen gedaan had, die haar hart benauwden, begon, anders was er niets gesproken geworden.

In het laatste boeknummer van de Standaard poneert mevrouw Hendrika Kuyper—van Oordt de stelling: „Wie schrijven gaat moet zijn taal volkomen beheerschen”. Ze breekt een lans voor den goeden, d.i. den zuiveren stijl. De hoofdzin moet op zijn plaats staan, en op het eerste gezicht begrepen worden. Nu, ik geef u dat te doen bij het proza van Jilles Limburg! In alle opzichten vertoont dit boek de sporen van haastig geschreven te zijn. Er springt een architect in rond, die op de eerste bladzijden Roorda heet. In het laatste hoofdstuk heet deze man plotseling Verschoor. En daar wordt hij niet éénmaal met dien naam aangeduid, zoodat men nog aan een „slip of the pen” kan denken, maar acht maal in twee bladzijden.

En bleef het nu nog maar bij deze bezwaren. Maar we zijn genoodzaakt er te noemen van ernstiger aard. In elk der boeken van dezen schrijver wordt een groote plaats ingeruimd aan de kerk, althans, aan het leven der „kerkmenschen”. We zullen allen wel toestemmen dat de kerkbanken niet gevuld worden door heiligen. Maar in de boeken van Jilles Limburg worden deze menschen, de leden dus van Christus' kerk, u voorgesteld als een verzameling huichelaars, oplichters en farizeers.

Bijna zonder de kat in 't

Het lust roman na t-schijnlijks e dat zich toe te bestemp is klaarblijks geweest om te houden: loovige zoek meisje als F verdachtmal ds Blank.

De koster die zich be van den k bussen leeg slecht echt ouderling i derde lid v zich niet on zin, den d lasteren. W voor het e en naar een heb ik teger verlaten hel de schrijver schen was z voor wie al van dienell ver even la Anne Blank sprak van v vervuld van van die jong den indronl Me dunkt

Het is ni te moeten : boek voork de „Vereeni we hopen, theek beter devies dat

V
V
V
C

Want „E is niet boei bouwt de haar af.

M.

Na onder hebben gez te bereiden dat niet z eiland rust ree en toer stormklaar werpen van plaats heef passeerd. j zijn. Eenv en spoedig slechts een verblijf gev was zoo: d den korten werd hebb zee in.

Nu meld vreezen „o vrees is n ten Z. van ze dezen l op de no Dát ze late zonder het koers heb Euroclydoi en zuidoog

De Midd geen komp en daarme de hoogte stonden hu Voorts wi de Kleine was voor rende het het westen aan den n

1) Breusin